

**Välkommen
till naturen!**

Svenskt Friluftsliv

A person with blonde hair in a ponytail, wearing a bright red jacket and olive green pants, is lying on their side on a wooden bench. They are drinking water from their hands into a stream. The background shows green foliage and a wooden walkway.

I SVERIGE finns stora skogar, åkrar, ängar, berg, långa kuster och många sjöar. Mellan Ystad i söder och Riksgränsen i norr är det cirka 200 mil med varierande natur som ger olika möjligheter att leva för många arter av djur och fåglar.

Ju mer du känner till om natur, vilda djur och fåglar, desto mer kommer du att uppleva under en promenad i skog och mark. Här kan du läsa mer om allemansrätten, viltvård, jakt samt några av våra vanligaste djur och fåglar.

I SVERIGE ÄR DET FRITT ATT GÅ I SKOG OCH MARK.

Det kallas för Allemansrätten. Du är välkommen ut i naturen, men det finns några regler som du måste följa. Här är några av dem:

- Du får plocka bär och svamp. Du får plocka blommor, men inte de som är fridlysta. Du får inte bryta kvistar och grenar, inte heller gå över tomter eller odlade fält.
- Att slå upp ett tält under ett dygn är tillåtet, men du måste fråga markägaren om lov om du vill sätta upp många tält eller tälta i många nätter.
- Du får gå och cykla på enskild väg om du är aktsam. All cykling i naturen måste ske varsamt, speciellt blöta vägar och stigar kan ta stor skada.
- Du får inte slänga skräp i naturen. Djur kan skadas på glas, eller bli sjuka av att äta något. Ta med dig flaskor och burkar, papper och plast hem.

Läs mer om fridlysta växter och allemansrätten på www.naturvardsvarket.se

VÅRA HUNDAR

är familjemedlemmar, oavsett om de är till sällskap eller är arbetande hundar som jakt-hundar och tjänstehundar.

Alla hundar har jaktinstinkt, att springa efter djur. Därför får inga hundar vara lösa 1 mars-20 augusti när vilda djurs ungar föds och är små. Under resten av året får du bara ha hund lös där det är tillåtet och om du kan kalla in den när du vill.

Vanliga däggdjur

Beskrivningarna för varje djurart börjar med vad hane, hona och unge kallas. Djur rör sig inom ett visst område, hemområde, främst beroende på tillgång av föda och skydd. En del djur har också revir som de markerar och försvarar för att andra av samma art ska veta att området är upptaget. När man nämner större landtytor används begreppet hektar (ha). En hektar är 100 x 100 meter i kvadrat, ungefär som två fotbollsplaner.

FOTO: MOSTPHOTOS

ÄLG

Tjur, ko och kalv. Kan bli 220 cm i mankhöjd* och väga 250-650 kg som vuxen. Älgen finns i hela Sverige, utom på Gotland, och vandrar, oftast ensam eller i små familjegrupper, mellan sommar- och vinterbete. Älgen äter löv, örter, klöver och vattenväxter men även blåbärsris,

FOTO: OSCAR LINDVALL

ljung och odlade grödor, kvistar och skott av tall, lövträd och buskar. Parningstiden är september-oktober och 1-2 kalvar föds i maj-juni. Älgen är världens största hjortdjur. Det finns hållristningar i Sverige med älgar som daterats till yngre stenåldern och långt tidigare.

FOTO: MOSTPHOTOS

RÅDJUR

Bock, get, kid. Upp till 75 cm i mankhöjd och ca 20-35 kg. Rådjur finns i hela landet där det finns örter, knoppar, blåbärsris, ljung och spannmål att äta. Hemområdet är 10-100 hektar. Parningstid i slutet juli-augusti och 1-3 kid föds i maj-juni.

FOTO: KENNETH JOHANSSON

Geten kan lämna sina kid liggande i hög vegetation för att söka föda eller avleda andra djur och människor. Kidet ligger orörligt och avger ingen vittring. Träffar du på ett ensamt rådjurskid, ska du låta det vara!

*Mankhöjd = avståndet mellan marken och manken, det högsta området på djurets rygg, alldeles bakom halsen, där skulderbladen sitter.

KRONVILT

Hjort, hind och kalv. Upp till 150 cm i mankhöjd och 100-250 kg. Finns i södra Sverige, men även i vissa områden i mellersta Norrland. Hemområdet är ofta 1 000 hektar eller mer. Födan består av löv, örter och jordbruksgrödor under sommaren och bärris, ljung, bark av lövträd samt tall och gran under vintern. Parningstid är från slutet augusti till början oktober och hinden får en kalv i april-maj.

DOVVILT

Hjort, hind och kalv. Upp till 100 cm i mankhöjd och 70-140 kg. Dovviltet finns främst i södra och mellersta Sverige och äter gräs, örter, odlade grödor, ollon, frukt samt kvistar och bark. De är flockdjur och ledarhinden rör sig gärna med sin flock av hindar och kalvar i hemområdet, som är

50-500 hektar. Parningstid är från mitten oktober och in i november och hinden får i juni-juli oftast en kalv. Dovviltet varierar mycket i färg, från mycket ljusa, nästan vita till svart, även om de flesta är ljusst eller mörkare bruna. På sommaren ses ofta ljusa prickar i pälsen.

VILDSVIN

Galt, sugga och kuling.
Kan bli drygt 100 cm i mankhöjd och väga över 200 kg. Kan röra sig över stora områden, från 100 hektar till flera 1 000, beroende på fodertillgång. Födan är till 90 procent vegetabilisk, som ekollon och odlade grödor som majs, ärtor och potatis. De bökar upp maskar, insekter och larver, äter smågnagare, grodor, ormar, ägg och as (döda djur). Parningstid huvudsakligen i oktober-december och 2-10 kulingar föds i mars-april.

FOTO: THOMAS OHLSSON

BJÖRN

Hane, hona, unge. 90-150 cm i mankhöjd och en vikt på 60-300 kg. De flesta björnar lever i norra och mellersta Sverige, men kan vandra långt. Är en allätare, som mest äter växter och bär men även myror och döda djur. Kan också döda älgar, renar, får och kor. Går i ide under vintern. De gräver ut en myrstack eller bäddar ned sig bland klippblock eller under en tät gran. Parar sig i maj-juni och födseln sker i idet, någon gång i januari-februari. Får oftast 2-3 ungar vartannat eller vart tredje år. Unga björnar lever 2-3 år i uppväxtområdet innan de utvandrar. Hanar kan flytta upp till 50 mil.

FOTO: MOSTPHOTOS

FÄLTHARE

Hane, hona, unge. Ca 3,5-6 kg, brungrå året om. Hemområde varierar mycket beroende på var den hittar klöver, raps, betor, örter och gräs. På vintern äter den även kvistar och bark från buskar och lövträd. Parar sig flera gånger i januari-september och får ca tre kullar med 1-5 ungar under mars-oktober. Fältharen kom till Sverige 1858 och har spritt sig från ön Ven vidare upp ända till Norrlands kustland.

FOTO: MOSTPHOTOS

EKORRE

Hane, hona, unge. Väger 200-450 g. Finns över hela Sverige och honorna har helst hemområdet, ca 25 hektar, i gammal granskog där det finns gott om tall- och granfrö. Ekorren äter också bär, svamp, nötter, ollon och växter. Parar sig februari-augusti och får två-tre kullar med 1-8 ungar under mars-september. Spår från ekorre brukar både börja och sluta vid träd. Du kan hitta avgnagda grankottar på marken under ett träd där ekorren suttit och ätit.

FOTO: MOSTPHOTOS

FOTO: KENNETH JOHANSSON

RÄV

Hane, hona eller tik, unge eller valp. Ca 40 cm och 5-10 kg. Hemområde varierar mellan 100 och 1 000 hektar. Är allätare och finns därför över hela Sverige, även inne i tätorter. I vissa områden tar räven ca 60 procent av alla rådjurskid och harungar. Den äter även fåglar, smågnagare, bär, havre, insekter, daggmask, samt döda fiskar och djur. Parar sig januari-mars och föder 1-10 ungar i april-juni.

FOTO: MOSTPHOTOS

GRÄVLING

Hane, hona, unge. Ca 75-98 cm och 7-16 kg. Finns i hela landet, förutom i karga delar av Norrlands inland. Lever ofta i grupper inom ett revir. Bor i så kallade gryt, en grävd håla i marken eller bland klippblock. Är mest aktiv på natten. En riktig allätare. Gillar daggmask men äter allt från växter till mindre däggdjur och fåglar. Sover under vintern men kan gå ut under milda dagar. Parar sig i mars-juni och ungarna, 2-3 stycken, föds i januari-mars.

FOTO: MOSTPHOTOS

BÄVER

Hane, hona, unge. Ca 75 cm utan svans och 20-30 kg. Pälsen är väldigt tät men svansen är hårlös och platt. Har rejäla gnagartänder och kan fälla stora träd. Vid fara slår de med svansen mot vattenytan som varningssignal. Lever i familjegrupper vid sjöar och vattendrag. Bor i hyddor, byggda av grenar, eller grävda hålor i strandkanten. Kan bygga dammar. Äter vattenväxter, örter, bark, kvistar och löv från lövträd. Ungarna, 2-3 stycken, föds i maj-juni och stannar i reviret till två års ålder.

Vanliga fåglar

I Sverige finns det lite drygt 260 olika fågelarter som regelbundet stannar till eller häckar här. Vill du lära mer om fåglar kommer du långt med en kikare och en fågelbok. Det finns också inspelade fågelläten att lyssna på för att kunna lära dig höra en fågel innan du ser den.

FOTO: NIKLAS LILJEBÄCK

BLÅMES

Ca 12 cm. Häckar helst i lövskog, parker och trädgårdar. Vanlig fågel i södra och mellersta Sverige men finns också i de norra delarna. Vissa höstar kan de flytta på vintern, men stannar oftast här.

FOTO: NIKLAS LILJEBÄCK

TALGOXE

Större än andra mesar, ca 14 cm. Är en av våra vanligaste fåglar. Häckar gärna i skogsmark.

FOTO: NIKLAS LILJEBÄCK

HAVSÖRN

Vår största rovfågel med ett vingspann på upp till 2,5 meter. Ca 80-100 cm. Som hos de flesta rovfåglar är honan större än hanen. Har varit nära utrotning men häckar nu i en stor del av Sverige. Finns i huvudsak nära vatten, där den söker föda som fisk och sjöfåglar. Äter också mycket kadaver (döda djur), framför allt under vintern. En suverän segelflygare som kan ligga på nästan orörliga vingar högt i skyn.

FOTO: NIKLAS LILJEBÄCK

GRÅSPARV

Ca 15 cm. Hanen har grå hjässa och svart haklapp på bröstet. Honan och ungfågeln saknar dessa. Häckar vanligen i samhällen och vid bebyggelse.

FOTO: NIKLAS LILJEBÄCK

PILFINK

Ca 14 cm. Liknar gråsparvshanan men har brun hjässa och en tydlig svart kindfläck, haklappen är mindre och tydligt avgränsad mot bröstet. Pilfincken häckar oftast vid bebyggelse.

FOTO: MOSTPHOTOS

KOLTRAST

Ca 24 cm. Hannen är svart med gul näbb och honan är nästan enfärgat mörkbrun. Häckar i de flesta typer av skogs- och buskmark, parker och trädgårdar. Övervintrar vid bebyggelse i Syd- och Mellansverige men de flesta flyttar till Västeuropa och återkommer på våren.

SKATA

Ca 47 cm. Finns över hela landet, sparsamt i västra och norra Norrland. Häckar i odlad mark och vid bebyggelse. Stannar vintertid. Bygger stora bon av kvistar högt upp i träd.

BJÖRKTRAST

Ca 25 cm. Häckar ofta i små kolonier i skogs- och buskmark över hela landet. Många flyttar till kontinenten under vintern, men flera stannar kvar i främst Syd- och Mellansverige.

RINGDUVA

Ca 40 cm. Känns igen på sin vita halsfläck. Häckar i all typ av skogsmark, odlad mark med trädgångar och parker. I tätorter finns tamduvan, men den saknar den vita halsfläcken.

TJÄDER

Vår största hönsfågel. Knuten till skogen och finns över hela landet, utom på Gotland. Tupp (hane) och höna (hona) skiljer sig tydligt åt. Tuppen är övervägande svart och hönan brunspräcklig. Tuppen blir också betydligt större, kan bli över 90 cm och vikten 4-7 kg. Tjädern kan vara svår att få syn på, men kan ibland ses på våren längs vägarna. Mest känd för sitt karaktäristiska parningsspel på våarna, då flera tuppar och honor samlas på en spelplats. Vuxna fåglar äter nästan bara växter, på vintern mest tallbarr. Vissa tallar kan betas så mycket att de kallas "tjädertallar".

KAJA

Ca 34 cm. Häckar ofta i människans närhet. Förekommer i södra halvan av Sverige och utmed Norrlands-kusten. Ofta stannfågel under vintern men många flyttar till Västeuropa.

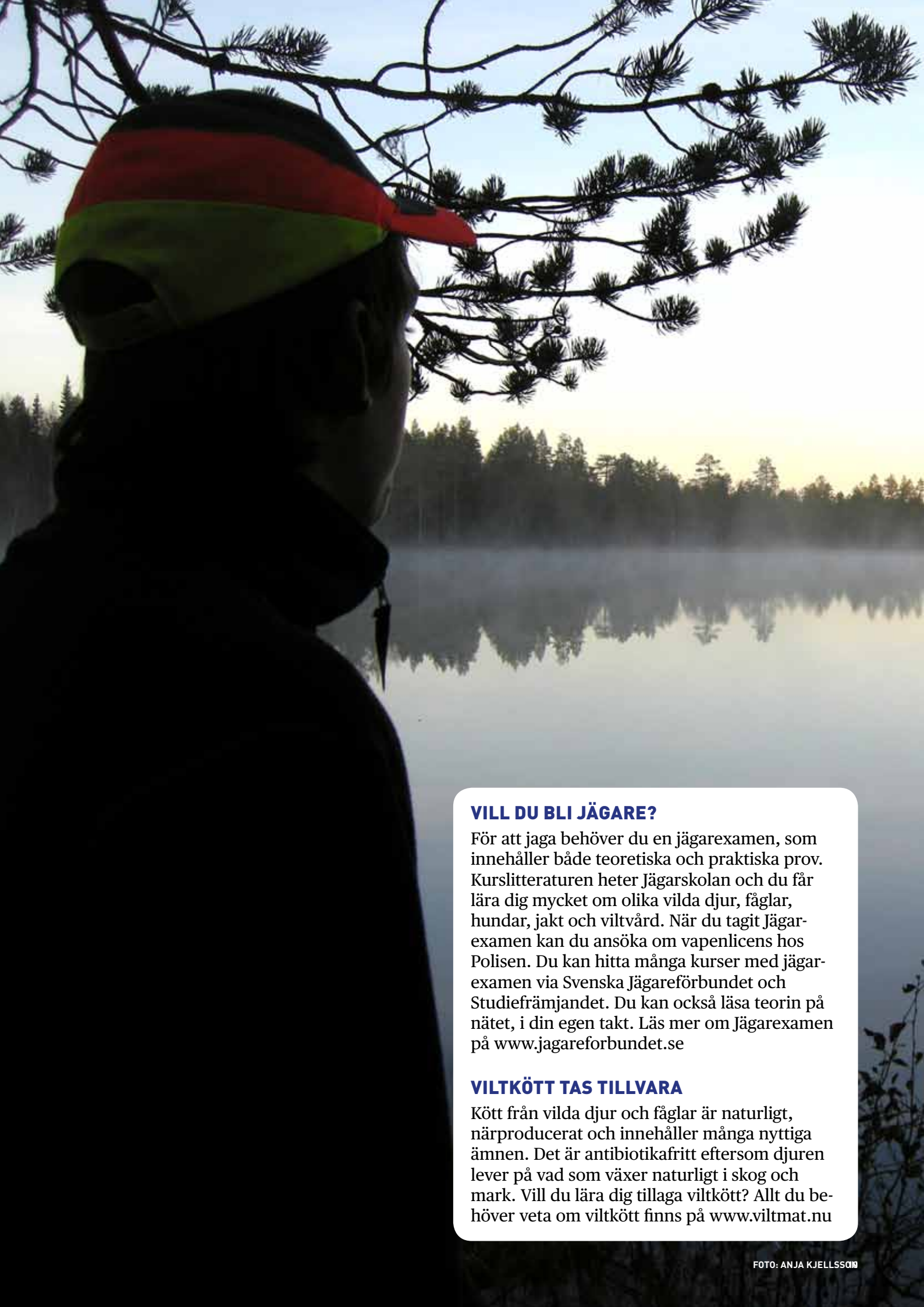
GRÄSAND

Ca 57 cm. Häckar vid vattendrag över hela landet. Ovanliga utmed fjällkedjan. Många övervintrar vid näringsrika, öppna vatten men de flesta flyttar till Väst- och Sydvästeuropa under vintern.

KANADAGÅS

Ca 100 cm. Kom från Nordamerika på 1930-talet och har spritt sig snabbt. Utvecklat regelbundna flyttmönster och flyger till Västeuropa under oktober och kommer tillbaka på våren.

VILL DU BLI JÄGARE?

För att jaga behöver du en jägareexamen, som innehåller både teoretiska och praktiska prov. Kurslitteraturen heter Jägarskolan och du får lära dig mycket om olika vilda djur, fåglar, hundar, jakt och viltvård. När du tagit Jägarexamen kan du ansöka om vapenlicens hos Polisen. Du kan hitta många kurser med jägarexamen via Svenska Jägareförbundet och Studieförbundet. Du kan också läsa teorin på nätet, i din egen takt. Läs mer om Jägarexamen på www.jagareforbundet.se

VILTKÖTT TAS TILLVARA

Kött från vilda djur och fåglar är naturligt, närproducerat och innehåller många nyttiga ämnen. Det är antibiotikafritt eftersom djuren lever på vad som växer naturligt i skog och mark. Vill du lära dig tillaga viltkött? Allt du behöver veta om viltkött finns på www.viltmat.nu

TRAFIKOLYCKOR MED VILDA DJUR

Om du råkar ut för en viltolycka ska du ringa 112 och noga märka ut platsen. Detta gäller vid olyckor med älg, rådjur, vildsvin, dovvilt, kronvilt, mufflonfår, utter, örn, björn, lodjur, varg eller järv. Då ger sig en jägare ut för att, med hjälp av hund, undersöka om viltet skadats. Jägaren gör detta för att minimera trafikskadat vilts lidande. Och bästa sättet för dig att underlätta jägarens jobb, och på så sätt minska ett djurs lidande, är att skyndsamt och noggrant lämna uppgifter om olyckan.

Vad kan du mer göra för att minimera risken att djur skadas i trafiken? Anpassa hastigheten till att vilt kan dyka upp på vägen! Detta är särskilt viktigt under höst och vinter då viltet rör sig mer i landskapet, beroende på brunst under hösten samt att viltet kan ha svårt att finna föda vintertid. Men också för att bilisters sikt är sämre under den mörka delen av året. Varje år sker cirka 65 000 viltolyckor i Sverige.

FOTO: MARTIN KÄLLBERG

FOTO: KENNETH JOHANSSON

VAD ÄR SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET?

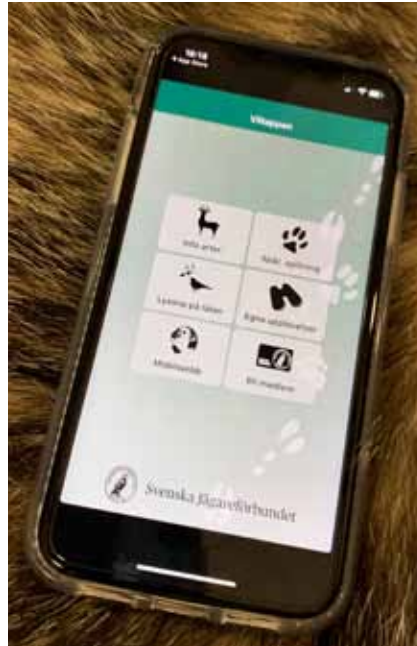
Svenska Jägareförbundet är en av de äldsta jakt- och naturorganisationerna i Sverige och bildades 1830. Svenska Jägareförbundet arbetar för att Sverige ska ha hög kvalitet på viltstammarna, främja en god jaktetik, samla in kunskap om tillståndet i naturen och informera både jägare och allmänhet.

Alla jägare betalar en jaktkortsavgift till Viltvårdsfonden varje år. Ur denna fond får Svenska Jägareförbundet bidrag för att utföra uppdrag åt staten. Något man arbetar med är:

- Inventeringar av hur mycket vilt det finns, viltövervakning och älgförvaltning.
- Information om praktisk jakt och förvaltning till myndigheter, organisationer, markägare och jägare.
- Utbildning - från jägarexamen till yrkesmässiga utbildningar.
- Eftersök på vilt som skadas i trafiken. Tillsammans med bland annat Polisen är Svenska Jägareförbundet en del av Nationella Viltolycksrådet, NVR.

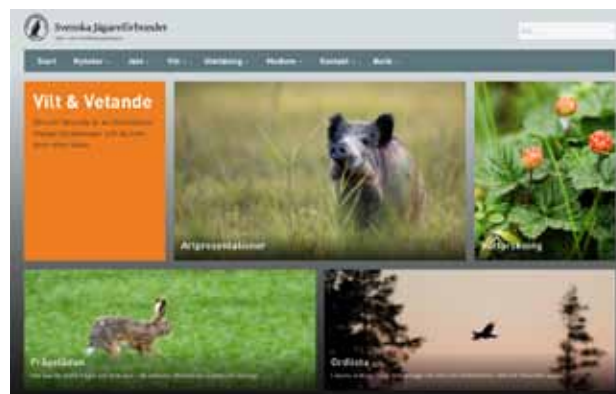

Tips för dig som vill veta mer!

LADDA HEM VILTAPPEN TILL DIN TELEFON ELLER LÄSPLATTA!

Svenska Jägareförbundets Viltappen är ett bra hjälpmedel för att identifiera över 100 vilda däggdjur och fåglar. Du kan också lyssna på läten och titta på spår. Viltappen är gratis!

LÄR DIG MER OM VILT!

På Svenska Jägareförbundets hemsida, under Vilt & Vetande, hittar du fakta om de svenska viltarternas biologi och ekologi och kan ställa frågor om vilda djur.
www.jagareforbundet.se